
RECENZJE — COMPTES RENDUS DE LECTURE

Rocznik Sławistyczny, t. LXVI, 2017
ISSN 0080-3588

Славянская лексикография. Международная коллективная монография, отв. ред. М. И. Чернышева. – Москва: Издательский центр „Азбуковник”, 2013. – 886 с.

Prezentowana publikacja to międzynarodowa praca zespołowa zrealizowana pod auspicjami Międzynarodowego Komitetu Sławistów w łonie Komisji Leksykologii i Leksykografii, działającej przy tymże Komitecie, kierowanej przez pracownika Instytutu Języka Rosyjskiego RAN profesor Margaritę Czernyszewę. To imponujące pod każdym względem dzieło zostało specjalnie przygotowane na XV Międzynarodowy Kongres Sławistów, który w 2013 roku odbył się w Mińsku. *Leksykografia słowiańska* składa się z 30 zarysów (szkiców), w których autorzy przedstawiają rozwój leksykografii w poszczególnych krajach słowiańskich od jej początków do pierwszego dziesięciolecia XXI wieku. Poszczególne szkice przynoszą omówienie sytuacji, jaka panuje w wymienionej dziedzinie nauki, zarysowują ważniejszą problematykę, określają tendencje rozwoju, oceniają i prognozują procesy językowe. Generalnie w tym jakże ważnym i potrzebnym projekcie naukowym przedstawiono najpoważniejsze osiągnięcia oraz perspektywy w dziedzinie leksykografii krajów słowiańskich, wśród nich – nowe typy słowników oraz łączące się z nimi ściśle poszukiwania i ujęcia teoretyczne, będące rezultatem nowych zwrotów w języku oraz ich umiejscowienia i uzasadnienia w lingwistyce.

Międzynarodowa praca zespołowa *Leksykografia słowiańska* jest pierwszym tego rodzaju przedsięwzięciem naukowym¹. Jak pisze we wstępie (s. 7) M. I. Czernyszewa, powstanie dzieła poprzedzały długie przygotowania. Na XIV MKS (Ochryda, 2008) członkowie wspomnianej wyżej Komisji przygotowali materiały robocze zatytułowane *Teoria i historia leksykografii słowiańskiej (Теория и история славянской лексикографии: Научные материалы к XIV съезду*

---

¹ Gwoli ścisłości należy zauważyć, że bez mała 30 lat temu z podobną, tyle tylko że nieporównanie skromniejszą i o mniejszym zakresie inicjatywą wystąpiła też sama Komisja Leksykologii i Leksykografii przy MKS, wydając publikację z udziałem specjalistów z wszystkich krajów słowiańskich i dwóch niesłowiańskich zatytułowaną *Славянская историческая и этимологическая лексикография (1970–1980 гг.): итоги и перспективы. Сборник обзоров*, отв. ред. Ф. М. Брезин, Москва 1986.

славистов, отв. ред. М. И. Чернышева, Москва 2008), w których zarysowano krąg zagadnień dotyczący współczesnego stanu teorii leksykografii, a także opisano dzieje rozwoju słownictwa w każdym kraju słowiańskim. Materiały te, przedłożone do wglądu szerokiej społeczności naukowej cieszyły się dużym zainteresowaniem i uzyskały wysoką ocenę specjalistów. Dyskutowano nad nimi zarówno na XIV Kongresie Słowistów, jak też przy okazji kilku specjalnych międzynarodowych konferencji leksykograficznych (Grodno, Kijów, Moskwa, Sofia, Charków), a efektem tych dyskusji stała się decyzja o ich wydaniu w pełniejszej i przerobionej wersji. Do realizacji tego jakże poważnego i znaczącego przedsięwzięcia naukowego zaproszeni zostali najlepsi specjaliści z krajów słowiańskich, zajmujący się zarówno problematyką historii leksykografii słowiańskiej, jak też kierujący współczesnymi projektami leksykograficznymi.

W pracy nad prezentowanym dziełem udział wzięło 37 specjalistów z 12 krajów. Oprócz tego zaangażowano także 6 osób, które przetłumaczyły oryginalne artykuły na język rosyjski. Tak więc w ostatecznym rozrachunku liczba osób, które przyczyniły się do powstania tomu wyniosła 43.

Praca składa się z 5 części i Dodatku (*Приложение*). Część pierwsza pt. *Historia i stan obecny leksykografii w krajach słowiańskich* (*История и современное состояние лексикографии в славянских странах*) liczy 11 rozdziałów, reprezentujących kolejno Białoruś (В. К. Щербин, *Белорусская лексикографическая традиция: история и современность*), Bułgarię (М. Чаролева, *История и современное состояние болгарской лексикографии*), Macedonię (Е. В. Верижникова, *Македонская лексикография*), Polskę (Т. Piotrowski, *Leksykografia polska*), Serbię (В. П. Гудков, Е. И. Якушкина, *Сербская лексикография* oraz Н. Ивановић, *Историјат рада на Речнику САНУ (1853-1953): један век развоја савремене српске лексикографије*), Słowację (А. Jarošová, *Slovenská lexicografia*), Słowenię (М. Merše, *Slovenska leksikografija in leksikologija v zgodovinski perspektivi*), Ukrainę (В. В. Дубичинский, *Лексикография украинского языка: прошлое и настоящее*), Chorwację (Б. Тафра, Ж. Финк-Арсовски, *Хорватская лексикография*) i Czechy (Z. Hladká, О. Martincová, *Tradice a současnost české lexicografie*).

Na część drugą pt. *Leksykografia języków słowiańskich* (*Лексикография славянских языков*) składają się cztery rozdziały, które prezentują osiągnięcia leksykograficzne, obejmujące materiał wielu języków słowiańskich. Są to kolejno: Ж. Финк-Арсовски, *О хорватско-славянском словаре сравнительных фразеологизмов*; Р. Драгичевич, М. Стефанович, *О славянской ассоциативной лексикографии*; Э. Благова, *Старославянская лексикография в Чехии*; Л. В. Куркина, *Русская этимологическая лексикография на славянском фоне*.

Trzecia część jest bardzo obszerna (11 rozdziałów) i nosi tytuł *Leksykografia w Rosji* (*Лексикография в России*). Jej powstanie uzasadniono tym, że cała

praca ukazuje się w Rosji, a więc daje to prawo do szczegółowego i szerszego przedstawienia stanu rosyjskiej leksykografii. Opis koncentruje się na zaprezentowaniu najnowszych osiągnięć w dziedzinie układania słowników, praktycznie (poza jednym wyjątkiem) nie dotykając aspektu historycznego. Tę część wypełniają następujące studia: Ю. Д. Апресян, *Новый объяснительный словарь синонимов русского языка*; tenże, *Теоретические основы активной лексикографии*; А. С. Белоусова, *О новых жанрах словарей русского языка под редакцией академика РАН Н. Ю. Шведовой*; Е. Э. Биржакова, И. А. Малышева, И. Е. Кузнецова, *Русская лексикография – XVIII век*; М. Л. Каленчук, Р. Ф. Касаткина, Л. Л. Касаткин, *Орфоэтические словари русского языка: современные подходы и новые принципы*; Е. С. Копорская, *Принципы описания лексики в „Новом толковом словаре современного русского литературного языка с расширенными сведениями о слове (в книжной и углубленной электронной версиях)”*; Л. П. Крысин, *Словари современного русского языка. Типы словарей*; С. А. Мызников, *Русская диалектная сводная и региональная лексикография (XIX–XXI вв.)*; Г. Н. Скляревская, *Современная русская лексикография: достижения и лакуны*; М. И. Чернышева, *Русская историческая лексикография*; Л. Л. Шестакова, *Русская авторская лексикография: общее состояние и тенденции развития*.

Zaledwie 2 pozycje liczy część czwarta zatytułowana *Leksykografia słowiańska w krajach niesłowiańskich* (*Славянская лексикография в неславянских странах*): Р. Беленчикова (Niemcy), *Славянская лексикография в Германии*; У. Биргегорд, *Русская лексикография в Швеции*.

Podobnie skromnie (2 pozycje) prezentuje się część piąta pt. *Zagadnienia teorii leksykologii i leksykografii języków słowiańskich* (*Вопросы теории лексикологии и лексикографии славянских языков*), w której swoje propozycje teoretyczne zawarły: А. А. Поликарпова, *Модель жизненного цикла знака: к теоретическим основаниям исторической лексикологии и дериватологии*; С. Ристић, *Неки аспекти „унутрашње” лексикографске критике (критички осврт на методологију рада и лексикографске поступке у изради тезаурусног Речника САНУ)*.

Ostatnią część stanowi *Dodatek* (Приложение. Переводы), zawierający tłumaczenia na język rosyjski tych zarysów, które zostały napisane w językach narodowych. Jest ich w sumie 6, a jako uzasadnienie ich tłumaczenia podano fakt, że cała praca wychodzi w Rosji, a przekład rosyjski wydatnie zwiększy zakres percepcji wspomnianych tekstów.

Na zakończenie należy dodać, że na tej jednej publikacji nie kończy się bynajmniej działalność Komisji Leksykologii i Leksykografii przy MKS. Dzięki nieustającej aktywności jej przewodniczącej Margarity Czernyszewej powstały i są już w trakcie realizacji następne projekty naukowe: *Leksykologia porównawcza*

języków słowiańskich oraz *Leksykologia historyczna języków słowiańskich*. Należy się spodziewać, że okażą się one godne swojego poprzednika noszącego tytuł *Славянская лексикография*.

Adam Fałowski
Uniwersytet Jagielloński
Kraków

Zdenka Ribarova, Slavomira Ribarova, **Češka gramatika s vježbama**. – Zagreb: Porfirogenet, 2015. – 531 s.

W 2015 roku nakładem wydawnictwa *Porfirogenet* ukazała się najobszerniejsza dotychczas gramatyka języka czeskiego napisana w języku chorwackim, autorstwa Zdenki i Slavomiry Ribarowej. Jest ona znacząco rozbudowaną i poszerzoną wersją wcześniejszego opracowania Zdenki Ribarowej *Pregled češke gramatike s vježbama*, wydanej dwukrotnie: w 1977 i 1991 roku. Jak podkreślają same Autorki, konieczność powstania nowej, kompletnej gramatyki wynikała ze wzrostu zainteresowania studiami bohemistycznymi na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu w Zagrzebiu. Warto podkreślić, że ukazaniu się nowego opracowania towarzyszyła swoista kampania promocyjna w Internecie przy czynnym udziale studentów zagrzebskiej uczelni.

Autorki gramatyki stanęły w obliczu trudnego zadania, wynikającego szczególnie z potrzeby połączenia naukowego charakteru opracowania z jego dydaktyczną funkcją. Ten drugi, praktyczny, aspekt publikacji najlepiej ilustrują ćwiczenia podsumowujące poszczególne działy, poświęcone w szczególności zagadnieniom, które sprawiają największe problemy Chorwatom uczącym się języka czeskiego. O naukowej stronie publikacji świadczy obecność aktualnej czeskiej i chorwackiej terminologii lingwistycznej, zarówno w tekście głównym, jak i w postaci dwóch przydatnych indeksów umieszczonych na końcu książki. Chociaż gramatyka koncentruje się przede wszystkim na systemie współczesnej czeszczyzny, w założeniu Auterek stara się również dotykać trudności wynikających z interferencji z systemem chorwackim, ma więc także częściowo charakter konfrontatywny.

Pozycja składa się z piętnastu podstawowych rozdziałów (nie licząc indeksów, spisu wykorzystanej literatury, klucza odpowiedzi) obejmujących tradycyjne działy opisu systemu językowego: fonetykę i fonologię, ortografię, fleksję, słowotwórstwo, których uzupełnieniem jest rozdział ostatni, dotyczący fenomenu tzw.